

N:o 36.

Uppläst och godkänd hos Första Kammaren den 14 april 1888.
— — — — Andra Kammaren den 14 — —

Riksdagens skrifvelse till Konungen i anledning af Riksdagens år 1887 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning af statsverkets samt andra af allmänna medel bestående fonders tillstånd, styrelse och förvaltning år 1886.

(Statsutskottets utlåtande n:o 26.)

Till Konungen.

Efter pröfning af hvad Riksdagens nästlidna år församlade revisorer rörande verkställd granskning af statsverkets samt andra af allmänna medel bestående fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1886 uti afgifven berättelse anmält samt vederbörande förvaltande verk och myndigheter uti deröfver afgifna förklaringar hos Eders Kongl. Maj:t andragit, får Riksdagen i nedannämnda ämnen anföra följande:

Utrikesdepartementet.

Vid granskningen af utrikesdepartementets räkenskaper för år 1886 hafva revisorerne anmärkt, bland annat, att flera i räkenskaperna

afförda belopp, utgörande kostnadsersättningar till embets- eller tjänstemän i departementet för resor, företagna förnämligast utom landet, verifierats med summariska kvittenser, utfärdade af de personer, hvilka företagit dessa resor; och ehuru detta redogörelsesätt visserligen stode i öfverensstämmelse med föreskrifterna i § 7 mom. 6 af gällande instruktion för embets- och tjänstemännen i utrikesdepartementet af den 8 november 1878, hade revisorerne, enär utrikesdepartementets utgifter — de s. k. hemliga utgifterna undantagna — icke syntes mera än andra allmänna verks och inrättningsars böra undandragas fullständig granskning och kontroll, velat ifrågasätta, huruvida icke en sådan ändring i berörda föreskrifter angående verifieringen af utrikesdepartementets utgifter lämpligen kunde vidtagas, att denna verifiering måtte blifva i oförmälda hänseenden fullständigad.

Till närmare upplysning rörande grunderna för de i förenämnda instruktion intagna föreskrifter i afseende å verifieringen af kostnadsräkningar till embets- och tjänstemän i utrikesdepartementet för tjänstesor, har chefen för departementets kameralafdelning med anledning af revisorerne oförmälda framställning erinrat, att Rikets ständer i skrifvelse till Kongl. Maj:t af den 17 september 1863 anmält sig bifalla, att, enär en i detalj genomförd och verifierad redogörelse för kostnader, bestridda utom riket, icke kunde åstadkommas, samt då de extra utgifterna skedde genom Kongl. Maj:ts beskickningar, nyssnämnda utgifter skulle få på det sätt redovisas, att behöriga kvittan af de personer, hvilka från utrikesdepartementets kameralafdelning emottagit medel för berörda ändamål, skulle anses vara såsom verifikationer tillfyllestgörande; och då hvad Rikets Ständer sålunda anfört fortfarande syntes hafva full giltighet, förefunnes enligt kameralchefens förmenande, icke skäl att vidtaga ändring i de med afseende å verifikation af ifrågavarande utgifter gällande föreskrifter.

Enligt hvad Riksdagen inhemtat, har Eders Kongl. Maj:t under innevarande år i förut gällande reglemente, hvarefter Eders Kongl. Maj:ts sändebud och ministrar samt öfrige diplomatiska embets- och tjänstemän vid utrikes beskickningar ega åtnjuta traktamente, ekiperings- och resepenningar m. m., gjort sådan ändring, att hädanefter chargé d'affaires och legationssekreterare komma att för resa mellan Stockholm och beskickningsorten erhålla ersättning i ett för allt med vissa i reglementet upptagna belopp. Till följd häraf torde anledningar till anmärkningar af sådan beskaffenhet, som de af revisorerne i oförmälda hänseende gjorda, komma att för framtiden i väsentlig mån minskas.

I anförda reglemente med deruti gjorda ändringar och tillägg är emellertid vidare föreskrifvet, *dels* att ifrågavarande embets- och tjänstemän skola för resa från en beskickningsort till en annan eller till andra än de i reglementet nämnda orter erhålla ersättning antingen enligt ingifven godkänd räkning eller med viss för hvarje fall särskildt fastställd summa, *dels* ock att för annan tjänsteresa, som diplomatisk embets- eller tjänsteman erhåller befallning att företaga, kostnaden skall ersättas antingen efter ingifven och af ministern för utrikes ärendena godkänd räkning eller efter de grunder, som Eders Kongl. Maj:t finner godt i allmänhet eller för särskildt fall fastställa.

Då sålunda vid redogörelsen för de kostnader, som sistnämnda slags resor föranleda, kunna förekomma räkningar af samma beskaffenhet som de af revisorerne omförmälda, samt, på sätt revisorerne framhållit, dylika kostnader synas böra i vanlig ordning verificeras, får Riksdagen anhålla, att Eders Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida icke föreskrifter må kunna meddelas till fullständigt afhjelpande af den utaf revisorerne anmärkta brist i förenämnda räkenskapers verificering.

Statens jernvägstrafik.

Enligt en revisorerne meddelad uppgift åtnjöte femtiofem vid statens jernvägar anstälde läkare stående fribiljetter, gällande under hela året å samtliga statsbanelinierna. Då för ombesörjandet af jernvägspersonalens sjukvård de för detta ändamål anstälde läkare vore hänvisade till vissa distrikt, hade revisorerne icke funnit den utsträckta rätt till fribiljetter, som blifvit desse läkare medgifven, vara af något tjänstens behof påkallad.

I sammanhang härmed hafva revisorerne uttalat önskvärdheten af, att beviljande af fribiljetter i allmänhet måtte i möjligaste mån inskränkas, särskildt i fråga om stående fribiljetter, gällande under hela året å samtliga statsbanelinier, och i synnerhet då fråga förekomme om beviljandet af sådana biljetter för resor i andra än de i kongl. brefvet af den 8 september 1882 nämnda fall.

Jemte meddelande att det önskningsmål revisorerne framhållit rörande inskränkning i beviljandet af fribiljetter redan blifvit uppmärksammat, såsom det framginge af en till styrelsen för statens jernvägstrafik den 31 sistlidne december aflåten skrifvelse från statsrådet och chefen för civildepartementet, har bemälda styrelse, i ett med anled-

ning af revisorernes framställningar i fråga om förvaltningen af statens jernvägstrafik afgifvet utlåtande, beträffande de till jernvägsläkarne utlemnade fribiljetter erinrat, att, om ock ifrågavarande läkare ej behöfde för vården om jernvägspersonalen resa utom det distrikt eller den sektion, der denna personal vore placerad, förmånen af fribiljett å hela satsbanenätet likväl ej vore att anse såsom ett obefogadt gunstbevis, utan utgjorde en väsentlig del af den aflöning, läkarne uppbure, och hade gjort det möjligt att sätta sjelfva läkarearfvodet så lågt som det för närvarande vore. Härigenom hade sålunda en afsevärd besparing uppkommit i jernvägstrafikens utgifter för läkarevård, månfaldigt större än den ringa inkomst jernvägen skulle uppbära, om läkarne i de sällsynta fall, då deras praktik tillåte dem resa utom sitt distrikt, skulle lösa biljetter; och borde det äfven omförmälas, att åtskillige af de läkare, som anlätades för personalens sjukvård, icke uppbure någon annan ersättning än nämnde fribiljett.

Enligt hvad trafikstyrelsen upplyst, utgör förmånen af fribiljett å hela statsbanenätet en väsentlig del af den aflöning, läkarne uppbära, och för åtskilliga bland dem den enda ersättning, de såsom jernvägsläkare åtnjuta. Detta aflöningssätt synes emellertid ej allenast strida mot de grunder, som i allmänhet blifvit följda vid bestämmande af löneförmåner för statens tjenstemän, utan äfven innebära den anmärkningsvärda oegentlighet, att ju mer en läkare är stadd på resa utom sitt tjenstgöringsområde och sålunda underlåter att tjenstgöra, desto större fördel är han i tillfälle att tillvinna sig af de med befattningen förenade förmånerna. Riksdagen anser följaktligen, i likhet med revisorerna, att den utsträckta rätt till fribiljetter, som medgifvits jernvägsläkare, icke bör för dem bibehållas. Riktigast vore visserligen, enligt Riksdagens förmenande, att de vid statens jernvägstrafik anstälde läkare icke beviljades rättighet att resa fritt å statsjernvägarne vid andra resor än dem, de såsom jernvägsläkare företaga. Men då ett konsekvent tillämpande af denna åsigt måhända torde komma att medföra praktiska svårigheter, har Riksdagen icke velat framställa förslag i sådan riktning. Deremot har Riksdagen funnit läkares rätt till fribiljett åtminstone böra inskränkas till det distrikt, inom hvilket jernvägspersonalens sjukvård är honom anförtrodd; och får med anledning häraf Riksdagen anhålla, att Eders Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida icke den rätt till fribiljetter å statsbanorna, som hittills medgifvits de vid statens jernvägstrafik anstälde läkare, må för hvarje läkare inskränkas till det distrikt, inom hvilket han såsom jernvägsläkare tjenstgör.

Genom styrelsens för statens jernvägstrafik cirkulär den 30 april 1881 angående rese- och traktamentsersättning till tjänstemän och betjente vid jernvägsdistrikten hade föreskrifvits, att ersättning för transport af reseeffekter icke skall utgå till tjänsteman vid tjänsteresa inom det distrikt, han tillhörde, samt ej heller till stationsskrifvare och betjent, vare sig han vore stadd i tjänsteresa inom eller utom det distrikt, han tillhörde.

I betraktande af det särskilda förhållande, att jernvägens tjänstemän under sina tjänsteresor å statens jernvägar ej kunde betraktas som resande i vanlig mening, hade det synts revisorerne, som de då bort kunna påräkna biträde af jernvägens vid stationerna anställda, dem underordnade transportpersonal vid transport af sina effekter. Revisorerne hade därför velat ifrågasätta, huruvida icke omförmälda, endast den lägre personalen omfattande undantag från i resereglementet medgifna rätt att uppbära ersättning för transport af reseeffekter äfven borde utsträckas till öfrige vid statens jernvägar anställda tjänstemän i alla de fall, då under uppehåll i resan bostad funnes att tillgå i stationens omedelbara närhet.

I ofvan åberopade utlåtande har styrelsen för statens jernvägstrafik, jemte förmälan att alla tjänstemän vid distrikten, och således äfven stationsskrifvare, egde åtnjuta ersättning för transport af reseeffekter vid resor utom det distrikt de tillhörde, men deremot icke, med undantag af afdelningsföreståndare och deras assistenter, vid resor inom distriktet, anfört, att ofvanberörda och öfriga inskränkningar i de genom resereglementet stadgade ersättningar gjorts i statsbanornas intresse och med beaktande af de förhållanden, hvarunder tjänsteresor af olika befattningshafvande gemenligen företoges. De enda tjänsteinnehafvare vid distrikten, för hvilka resereglementet oförändradt tillämpades, vore nämnde afdelningsföreståndare och assistenter, och detta af det skäl, att dessa tjänstemän, hvilka hade att öfvervaka, huru tjänsten sköttes å alla delar af deras merendels vidsträckta områden, icke borde af något slags ekonomiska betänkligheter afhållas från, utan snarare böra uppmuntras att tidt och ofta företaga resor för att utöfva inspektion och på ort och ställe taga reda på ställningar och förhållanden. Visserligen hade revisorerne antydtt, att tjänstemännen skulle kunna påräkna biträde af dem underordnad personal för transport af deras effekter, men härvid ville styrelsens dels erinra, att det egentligen endast vore trafikdirektören eller hans assistent, som å den station, derifrån han afrest eller dit han anlände, anträffade honom underordnad personal, dels såsom en vigtig grundsats, till hvars förbiseende man icke borde

öppna någon anledning, framhålla, att jernvägsbetjening icke borde af öfverordnad anlitas för enskild tjänst.

Hvad styrelsen för statens jernvägstrafik sålunda upplyst och anfört, synes icke innebära fullgiltiga skäl för afböjande af den utaf revisorerne ifrågasatta förändringen i gällande bestämmelser angående jernvägstjenstemännens rätt att uppbära ersättning för transport af reseffekter; och då Riksdagen funnit denna förändring lämplig, får Riksdagen anhålla att Eders Kongl. Maj:t täcktes vidtaga åtgärder, hvarigenom den för den lägre jernvägspersonalen gjorda inskränkning i rätten att uppbära ersättning för transport af reseffekter må, på sätt revisorerne ifrågasatt, tillämpas äfven i afseende å öfrige vid statens jernvägar anstälde tjänstemän.

Då statens jernvägstrafiks räknenskaper icke lemnade upplysning om kostnaden för de s. k. kurirtågen, hafva revisorerne förmält sig icke hafva kunnat bilda sig ett omdöme om, huru vida dessa tågs anordnande förorsakat förlust eller medfört vinst. Det hade dock synts revisorerne kunna ifrågasättas, om verkligen persontrafiken inom vårt land ännu nått den utveckling, att den kunde anses betinga att, på sätt nu under en del af året egde rum, två snabbgående tåg skulle dagligen med endast omkring tre timmars tidskilnad befara den långa vägsträckan emellan Stockholm och Malmö.

I denna fråga har styrelsen för statens jernvägstrafik först anmält, att på framställd begäran till revisorerne lemnats en approximativ uppgift öfver intægter och utgifter för ifrågavarande tåg under år 1886. Vål hade data saknats för att kunna exakt angifva, huru många resande begagnat kurirtågen, och det därför att särskilda slag af biljetter icke försåldes till dessa tåg, utan till dem utlemnades vanliga snälltågsbiljetter, hvadan resande, som köpt sådan biljett å station vid en linie, der kurirtåg icke ginge, kunde vid anslutningsstation öfvergå till kurirtåg, och likaledes en med kurirtåg börjad resa kunde fortsättas med snälltåg, och skilnad således icke kunde göras mellan kurirtågs- och snälltågsresande. Men som kurirtågen faktiskt varit lika mycket anlidade som andra snabbgående tåg i motsvarande vagnklasser, kunde de statistiska uppgifterna öfver frekvensen å snälltågen, i hvilka kurirtågen äfven inbegreps, med fullt fog läggas till grund för beräk-

ningen af intägten å kurirtågen, och som dessa uppgifter gäfvé vid handen, att under de månader juni—september, kurirtågen det året lupo, snälltågen i 1:a och 2:a vagnklasserna varit begagnade af i medeltal 15,5 resande, som erlagt tillsammans 1 krona per kilometer, så kunde, med tillägg af den afgift som betaltes för postvagn och af vederbörlig andel af afgifterna för resgodsöfvervigt, inkomsten för kurirtågen med allt skäl uppskattas till 1 krona 15 öre per kilometer. Kostnaderna åter kunde, beräknade efter samma grunder som användes i den utredning, styrelsen framlagt i underdånig promemoria år 1883, då frågan väcktes om inrättande af särskilda snabbare tåg för person- och postbefordringen med synnerligt afseende på förbindelsen med utlandet, och ökade dels i förhållande till det större antal vagnar dessa tåg numera innehölle, dels med vederbörligt belopp för sjelfva banans slitning, högst antagas till 84 öre pr kilometer. Sistnämnda belopp understege med 21 öre medelintägten per kilometer, och styrelsen ansåge sig därför berättigad uttala, att dessa tåg, så länge de inskränktes till den tid af året, då personfrekvensen vore störst, icke blott betäckte sina kostnader, utan ock lemnade en behållning utöfver de direkta utgifterna till bestridande af en del af jernvägens allmänna kostnader.

Men det vore icke ensamt den omedelbara inkomsten för jernvägen, som borde vara bestämmande för befogenheten af dessa tåg, utan fastmer den större betydelse en snabb förbindelse med utlandet hade för det egna landet i sin helhet genom sin förmåga att framkalla trafik och uppmuntra personer, som förut hållits tillbaka af tanken på resans besvärligheter och den med densamma förenade tidsförlust, till att besöka äfven ganska aflägsna orter, som genom den bekvämare kommunikationen gjorts lättare tillgängliga. Också tydde redan flera tecken derpå, att de anordningar, som på senare åren vidtagits för att underlätta resorna till och från utlandet, oaktadt de tryckta tiderna, redan verkat i den riktning, som dermed åsyftats, och det lede intet tvifvel, att, äfven om man tills vidare stannade vid hvad som hittills åtgjorts, samfärdseln med de utländska kulturländerna skulle blifva allt lifligare och i alla afseenden inbringande. Frågan vore nu, huru vida icke denna förbindelse skulle nöjaktigt kunna tillgodoses med ett snabbgående tåg mellan hufvudstaden och den för personrörelsen vigtigaste utfartsorten Malmö. Huru denna fråga skulle besvaras, berodde naturligtvis derpå, huru vida ett bantåg å den svenska sidan kunde ställas i nöjaktig anslutning till de stora person- och postförande bantågen å kontinenten. Hufvudpunkterna för dessa senare bantåg vore, hvad trafiken med Norden beträffade, Berlin och Hamburg. För en så

vidt möjligt oafbruten förbindelse med den förra staden och de derifrån utgående eller dit anländande tågen fordrades, att å svenska sidan bantåget komme tidigt på morgonen till Malmö och afginge från Malmö sent på aftonen; för anslutningen åter med Hamburgertågen borde det svenska tåget inträffa i Malmö vid middagstiden och afgå derifrån strax på eftermiddagen. Vore nu det enda svenska tågets tidtabell så uppställd, att de resande kunde i Malmö å den ena leden omedelbart fortsätta sin färd, måste tydligen de, som hade att färdas å den andra leden, nödgas vänta fem till sju timmar, innan de kunde anträda sin färd vidare. Samma betydliga afbrott skulle äfven uppstå för posten, på hvars ostörda fortskaffande det låge så mycken vigt.

Derjemte vore ock att taga i betraktande, att de direkta tågen mellan Malmö och Stockholm betjenade äfven personbefordringen mellan talrika inrikes orter, belägna så väl vid statsbanan som vid de många till denna anslutande enskilda jernvägarne; och det vore, hvad dessa senare beträffade, nödigt att de inträffade vid de olika föreningsstationerna på sådana tider, att resande och post kunde befordras vidare utan allt för stort dröjsmål. Att det vore omöjligt att under den del af året, då personfrekvensen vore lifligast, lösa dessa uppgifter på ett nöjaktigt sätt med ett enda tåg, torde därför inses; och styrelsen ansåge för sin del att, så länge de för vår samfärdsel med utlandet bestämmande stora europeiska bantågens turer vore ordnade såsom för närvarande vore fallet, kurirtåg mellan Malmö och Stockholm borde under sommarmånaderna bibehållas jemte snälltåget, och det äfven af det skäl, att tillströmningen af resande å sagda linie då ej sällan vore så stor, att icke alla kunde medtagas å ett tåg utan men för den för tåget fastställda hastigheten. I afseende på dessa tågs hittillsvarande anordning ville styrelsen, med anledning af hvad revisorerne uppgifvit om den korta tidskilnaden mellan de i samma riktning löpande tågen, erinra att, om ock blott tre timmar låge mellan tiderna för kurirtågets och snälltågets afgång från Stockholm, likväl, till följd af tågens olika fart, tidskilnaden dem emellan alltjemt ökades, så att de inträffade i Malmö med omkring 7 timmars mellantid, och att af samma orsak tidskilnaden mellan de båda uppgående tågen utgjorde fem till sex timmar.

Då, med hänsyn till den nedgående inkomsten från statens jernvägar, allvarlig omtanke bör egnas åt hvarje åtgärd, som kan bidra till ett gynsamare resultat af jernvägstrafiken, samt, på sätt revisorerne anført, det torde kunna ifrågasättas, huru vida trafikförhållandena inom vårt land med nödvändighet påkalla, att tvenne snabbgående tåg skola under sommartiden dagligen befara den långa vägsträckan mel-

lan Stockholm och Malmö, får Riksdagen anhålla, att Eders Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huru vida icke ettdera af de två snabbgående tåg, som en del af året befara jernvägslinien Stockholm—Malmö och åter, må kunna utan allt för stor olägenhet indragas.

Läroanstalterna för öfveråriga döfstumma.

Revisorerna, som af räkenskaperna inhemtat, att såsom arfvode för räkenskapsföringen vid läroanstalten i Vadstena för öfveråriga döfstumma under revisionsåret till anstaltens föreståndare utbetalts tillsammans 226 kronor 51 öre, hafva, enär i kongl. brefvet den 18 september 1885 angående anslag till ifrågavarande anstalt för år 1886 arfvode för ofvanberörda arbete icke upptagits, ifrågasatt omförmälda utgifts behörighet.

Genom utslag den 11 november 1887 på de besvär, direktionen öfver ifrågavarande läroanstalt anfört öfver kammarrättens den 17 nästföregångne februari meddelade utslag, hvarigenom, med anledning af inom vederbörande revisionsafdelning gjord anmärkning angående ett till aflönande af en räkenskapsförare vid anstalten utbetaldt belopp, kammarrätten fastställt det anmärkta beloppet till betalning af direktionen för samma anstalt, har Eders Kongl. Maj:t förklarat sig finna kammarrättens utslag lagligen grundadt, men, med afseende å hvad i målet förekommit, medgifvit att frågan om återbetalning af större del af det anmärkta beloppet än det revisionen i kammarrätten tillkommande anmärkningsarfvode finge förfalla.

Jemte åberopande af Eders Kongl. Maj:ts omförmälda utslag har direktionen för ifrågavarande anstalt dels hänfört sig till en af direktionen i samma ämne den 6 juli 1887 afgifven förklaring, deri direktionen uttalat den mening, att bland föreståndarens för anstalten åligganden icke inginge skyldigheten att föra anstaltens räkenskaper, hvadan särskild ersättning för räkenskapsföringen måste utgå, dels ock anfört, att Eders Kongl. Maj:t genom kongl. brefvet den 11 november 1887 bifallit direktionens i afgifvet förslag angående användande af statsanslaget till anstalten för år 1888 gjorda hemställan om ett visst belopp af räntemedlen till arfvode åt anstaltens räkenskapsförare.

Riksdagen anser sig böra framhålla befogenheten af revisorernas omförmälda framställning, hvars rigtighet vinner särskild bekräftelse deraf, att Eders Kongl. Maj:t förklarat kammarrättens gillande af en i enahanda hänseende gjord anmärkning vara lagligen grundadt; och då

Riksdagen förestält sig, att berörda anstalts direktion, som enligt kongl. brefvet den 22 november 1877 eger att bestämma föreståndarens åligganden, är oförhindrad att uppdraga åt honom att utan särskild ersättning ombesörja räkenskapsföringen, hvilket bestyr han synes hittills hafva kunnat utan olägenhet förena med sina öfriga göromål vid anstalten, har Riksdagen funnit sig böra ifrågasätta, huru vida den af revisorerne anmärkta, denna anstalts föreståndare beredda särskilda tillökning i löneförmåner må vara af förhållandena påkallad.

Vid granskning af 1885 års räkenskaper för läroanstalten för öfveråriga döfstumma i Bollnäs anmärkte statsrevisorerne år 1886, att ersättning utgått för uppgörande af berörda räkenskaper. Till svar å denna anmärkning meddelade anstaltens styrelse, att, enär jemväl kammarrätten gjort enahanda anmärkning vid 1884 års räkenskaper, så väl detta som 1885 års utgift för räkenskapsföring skulle godskrivas 1886 års räkenskap.

Då alltså utgift af förevarande art hädanefter icke torde förekomma vid döfstummeanstalten i Bollnäs samt i afseende å den tredje af rikets döfstummeanstalter, eller anstalten i Skara, anmärkning rörande utgift för räkenskapsföringen icke af revisorerne framstälts och följaktligen antagas kan, att sådan utgift ej heller derstädes under år 1886 förekommit, synes häri ett ytterligare skäl föreligga för beaktande af revisorerne förevarande framställning. I allt fall synes enahanda förfaringssätt i detta hänseende böra ega rum vid alla dessa likartade läroanstalter. Riksdagen får därför anhålla, att Eders Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huru vida för framtiden särskildt arfvode för räkenskapsföring må böra föreståndarne för läroanstalterna för öfveråriga döfstumma tillerkännas.

Stockholm den 14 april 1888.

Med undersåtlig vördnad:
